

РЕЦЕНЗИЯ

относно дисертационен труд на тема „Наказателноправна закрила на съобщенията в Република България” от Ралица Янкова Илкова

Кандидат за придобиване на образователната и научна степен „доктор по право” е Ралица Янкова Илкова, магистър по право от СУ „Св. Кл. Охридски”, понастоящем асистент по наказателно право в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”. Ралица Илкова води успешно семинарни занятия по наказателно право. Същевременно в периода 2002-2010 г. участва като докладчик и лектор в редица конференции, кръгли маси и обучителни семинари, които имат за предмет преди всичко проблеми на наказателното право и проблеми на административното наказване. Във връзка с тази си дейност Ралица Илкова има самостоятелно и в съавторство множество публикации в печатни и електронни издания.

1. Представената дисертация на тема „Наказателноправна закрила на съобщенията в Република България” е в обем от 180 страници, включително съдържанието и справката за използваната литература. Трудът се характеризира със структура, включваща увод, три глави и заключение.

В увода авторът убедително обосновава актуалността на труда предвид динамичното развитие на съвременните форми за общуване между хората. Посочени са основните цели на изследването – анализ на действащата наказателноправна уредба за закрила на съобщенията и на тази основа систематизиране на предложения за нейното усъвършенстване /с. 7-9/.

В изложението по първата глава от съществено значение за изследването е дефинирането на понятието за съобщения /с. 10-11/. Изяснено е съдържанието на нематериалния и на материалния елемент на съобщенията. Направена е съпоставка със сходни понятия и са очертани видовете съобщения. На тази база е обособена системата на престъпленията против съобщенията. Авторът отдава предпочитание на класифицирането им съобразно това, кой елемент в процеса на осъществяване на съобщенията се засяга преди всичко от съответното посегателство – дали нематериалният или материалният. Когато се засяга

преимуществено тайната и сигурността на информацията, предавана между подателя и получателя на съобщението /нематериалния елемент/ става дума за престъпления против неприкосновеността на кореспонденцията по чл. 171-171а от НК. Когато се засягат преимуществено съобщителните връзки като съвкупност от устройства, съоръжения и преносна среда, предназначени за пренос на съответната информация /материалния елемент/ става дума за престъпления против съобщителните връзки по чл. 216, ал. 5 и ал. 6, чл. 326 и чл. 347-348а от НК. Посочената класификация предопределя и реда, в който престъпленията против съобщенията се разглеждат и анализират в следващите части на труда /с. 25/. Отделено е необходимото внимание и на историческия преглед на наказателноправната закрила на съобщенията в България.

Глава втора е посветена на едната от обособените две основни групи престъпления срещу съобщенията – тези против неприкосновеността на кореспонденцията. Направен е всеобхватен и задълбочен анализ на съставите на престъпленията, принадлежащи към тази група. Той се основава на общата им характеристика; на изясняването на съществените признаци, характеризиращи съставите на отделните престъпления и на съпоставянето им със сходни форми на престъпна дейност. В рамките на общата характеристика от основно значение е очертаването на родовия обект на посегателство и на общото относно обективната страна, субекта и субективната страна, както и изясняването на режима на отговорност за тези посегателства /с. 32-36/. Впоследствие последователно са разгледани видовете престъпления, спадащи към престъпното нарушаване неприкосновеността на кореспонденцията, предавана по поща или по куриер, както и тези, спадащи към престъпното нарушаване неприкосновеността на кореспонденцията, предавана чрез електронна съобщителна или компютърна мрежа. От особен интерес са предложенията за усъвършенстване уредбата на тези престъпления /с. 77-78/.

Глава трета е посветена на втората от обособените основни групи престъпления срещу съобщенията – тези против съобщителните връзки. Направен е всеобхватен и задълбочен анализ на съставите на престъпленията, принадлежащи и към тази група. В аналогичен на възприетия във втората глава ред са разгледани общата им характеристика; съществените признаци, характеризиращи съставите на отделните престъпления, както и съпоставянето им със сходни форми на престъпна

дейност. След общата им характеристика в тази част на изложението са изследвани следните подгрупи от престъпления: престъпно прекъсване или смущаване на съобщителните връзки, престъпно ползване на съобщителни средства и престъпно нарушаване на режима, установен за радиосредствата. И тук заслужават специално внимание предложенията за усъвършенстване уредбата на тези престъпления /с. 169-173/.

В заключението на дисертационния труд авторът систематизира основните изводи от осъщественото изследване и обобщава своите предложения *de lege ferenda* /с. 174-178/.

По темата на дисертационния труд Ралица Илкова е автор на пет публикации – три в печатни издания и две в електронни издания.

2. Рецензията на дисертационен труд е новост в наказателноправната наука. Той представлява цялостно изследване по разглежданата тема. Отличавайки се с актуалност, трудът има и конкретно практическо значение. Установявайки факта, че са единични случаите на образувани дела за престъпления против съобщенията, авторът не само анализира причините за това, но чрез изследването допринася значително за тяхното преодоляване. Изяснено е, че тези причини не се коренят в малкото на брой посегателства от този вид, които се осъществяват на практика. Те са свързани преди всичко с неадекватността на действащата уредба по НК, от една страна, но така също и с недостатъчното ѝ познаване от правоприлагащите органи.

Следва да се подчертае, че работата е написана на прецизен от професионална гледна точка език. Авторът има изграден стил на систематично и обосновано аргументиране на тезите си. За качеството на работата допринася и съчетаното използване на правнологическия, сравнителноправния и историческия методи на изследване.

3. Основното достойнство на труда е, че не само са систематизирани проблемите, но е осъществено необходимото изследване и са аргументирани съответните изводи по тема, която не е изследвана цялостно до момента.

Дисертацията се отличава с приноси моменти в няколко направления. *Първо*, във връзка с предложеното тълкуване на разглежданите състави на престъпления – например с оглед обособяването на отделните варианти на предмета на престъплението по чл. 171, ал. 1, т. 1

от НК /с. 38-43/ или на предмета на престъплението по чл. 348, б. „г” от НК /с. 108-111/. Специално следва да се подчертае, че съвсем обосновано даденото тълкуване в някои случаи се различава от възприетото в съдебната практика /с. 95-96/. *Второ*, приносни моменти са налице във връзка със съпоставянето на разглежданите престъпления със сходни на тях форми на престъпна дейност – например между чл. 171, ал. 1, т. 1 и чл. 145, чл. 308, чл. 216, чл. 319 от НК /с. 48-51/; или между чл. 171, ал. 1, т. 2 и чл. 194 от НК /с. 56-57/; или между чл. 171, ал. 1, т. 3 и чл. 319в от НК /с. 65-66/; или между чл. 171, ал. 1, т. 3 и чл. 171а, ал. 1 от НК /с.75/; или между чл. 340, ал. 1 и чл. 347, ал. 1 от НК /с. 105-106/; или между чл. 216, ал. 5 и чл. 347, чл. 348, б. „г” от НК /с. 121-125/. Приносните моменти в първите две направления свидетелстват за професионалното изясняване на действителното съдържание на наказателноправната уредба, посветена на съобщенията, което от своя страна е условие за правилното ѝ прилагане. *Трето*, приносни моменти са налице и във връзка с добре аргументираните предложения *de lege ferenda* /с. 76-78, с. 169-178/. Основателни са множеството предложения за прецизиране на използваните в наказателното законодателство понятия, които не съответстват на съвременното развитие на съобщенията, а в редица случаи и на извъннаказателноправната им уредба. Настоящото положение води обективно до неприложимост на съответните наказателноправни разпоредби. Следва да се подкрепят и предложенията за усъвършенстване на режима за наказване на разглежданите посегателства. Отчитането им от законодателя би преодоляло редица недоразумения, свързани с несъответствие на предвидените понастоящем санкции с тежестта на съответните престъпления. Особено следва да се оценят онези от тях, които ако се вземат предвид биха довели до обосновано намаляване на наказателната репресия, включително и до декриминализиране на някои прояви в разглежданата област.

4. В представената за публична защита дисертация са съобразени онези критични бележки, отправени в рамките на предварителното обсъждане в Катедрата по наказателноправни науки на СУ „Св. Кл. Охридски”, които са в съответствие с тезите на автора. Понастоящем могат да бъдат посочени някои допълнителни бележки, които Ралица Илкова би могла да вземе предвид, ако счита, че ще допринесат за усъвършенстване на дисертационния труд във връзка с неговото отпечатване:

- от допълнително прецизиране се нуждае текста във връзка с тълкуването от автора по чл. 171, ал. 1, т. 1 от НК, че е възможно в даден момент кореспонденцията да придобие характера на случаен документ /улика/ - с. 42 /включително и този по бел. 33 под линия/;

- недостатъчно обоснована е тезата, според която не е възможен опит към престъпление по чл. 171, ал. 1, т. 3, изр. 1 от НК /с. 63/; даденият пример за изпълнение на това престъпление, изразяващо се в отваряне от дееца на неадресирано до него съобщение в Интернет и в неговото прочитане, както и фактът, че разглежданият състав е резултатен – деецът следва да е узнал съдържанието на съобщението или да е установил липсата на съдържание, са в подкрепа на противоположната теза;

- при тълкуване на по-тежко наказуемия състав по чл. 348а, ал. 2, т. 1 от НК са използвани характеристиките на предумисъла /с. 141-142/; известно е, че предварителният сговор предполага от субективна страна предварителен общ умисъл, който може да е, но може и да не е предумисъл.

5. Предвид изложеното следва да отбележа, че Ралица Янкова Илкова е изпълнила изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, като е представила дисертация, която показва способността ѝ за самостоятелни научни изследвания и съдържа приноси моменти в областта на наказателноправната закрила на съобщенията. Поради достойнствата на труда давам положителна оценка и си позволявам да предложа на уважаемото жури да гласува за придобиване на образователната и научна степен „доктор по право” от Ралица Янкова Илкова.

Гр. София
20.09.2011 г.

Рецензент:

доц. д-р Пламен Панайотов
СУ „Св. Климент Охридски”
Катедра по наказателноправни
науки